

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

#MİLLİ
TEKNOLOJİ
HAMLESİ

BEBKA
Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı

Gelenekten
Geleceğe
Akan Şehir
BURSA

HARMANCIK İLÇE RAPORU

bebka.org.tr

RAPORUN KAPSAMI

Bu rapor, kalkınma göstergelerinin ilçe düzeyinde takibi amacıyla Bursa ili Harmancık ilçesine ilişkin doğal, sosyal ve ekonomik bileşenler yönünden değerlendirmeleri kapsamakta olup; ilçe, il ve bölge düzeyinde yürütülecek araştırma, analiz, strateji ve planlama çalışmalarına bütüncül bir kaynak oluşturması ve Ajans desteklerini yönlendirmesi amacıyla Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı koordinasyonunda faaliyet gösteren Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanmıştır.

HAKLAR BEYANI

Bu rapor, yalnızca ilgililere genel rehberlik etmesi amacıyla hazırlanmıştır. Raporunda yer alan bilgi ve analizler raporun hazırlandığı zaman diliminde doğru ve güvenilir olduğuna inanılan kaynaklar ve bilgiler kullanılarak, yararlanıcıları yönlendirme ve bilgilendirme amaçlı olarak yazılmıştır. Raporadaki bilgilerin değerlendirilmesi ve kullanılması sorumluluğu, doğrudan veya dolaylı olarak, bu rapora dayanarak karar veren şahıs ve kurumlara aittir. Bu rapordaki bilgilere dayanarak bir eylemde bulunan, eylemde bulunmayan veya karar alan kimselere karşı Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı sorumlu tutulamaz.

Bu raporun tüm hakları Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansına aittir. Raporunda yer alan görseller ile bilgiler telif hakkına tabi olabileceğinden, her ne koşulda olursa olsun, bu rapor hizmet gördüğü çerçevenin dışında kullanılamaz. Bu nedenle; Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı'nın yazılı onayı olmadan raporun içeriği kısmen veya tamamen kopyalanamaz, elektronik, mekanik veya benzeri bir araçla herhangi bir şekilde basılamaz, çoğaltılamaz, fotokopi veya teksir edilemez, dağıtılamaz, kaynak gösterilmeden ictibas edilemez.

İÇİNDEKİLER

1. YÖNETİCİ ÖZETİ	6
2. GİRİŞ.....	7
3. TARİH.....	7
4. İDARİ YAPI.....	8
5. DOĞAL YAPI.....	8
5.1. İklim.....	8
5.2. Bitki Örtüsü ve Arazi Kullanımı.....	9
5.2.1. Bitki Örtüsü	9
5.2.2. Arazi Kullanımı.....	9
5.3. Enerji ve Yeraltı Kaynakları.....	9
5.3.1. Jeotermal Kaynaklar	9
5.3.2. Maden Rezervleri.....	10
6. SOSYAL YAPI	10
6.1. Nüfus ve Demografik Yapı	10
6.2. Gelişmişlik Düzeyi (SE-GE)	11
6.3. Eğitim	11
6.4. Sağlık	13
7. TURİZM ve KÜLTÜREL YAPI.....	13
8. ALTYAPI.....	14
8.1. Elektrik.....	14
8.2. Doğalgaz	14
9. EKONOMİK YAPI	14
9.1. İşgücü ve Sektörel Dağılımı	15
9.2. Tarım ve Hayvancılık	16
9.3. Sanayi	18
10. GZFT ANALİZİ	19
11. SONUÇ.....	19

ŞEKİLLER

Şekil 1. Harmancık İlçesinin İl İçindeki Konumu	7
Şekil 2. İlçede Yer Alan Yerleşim Merkezleri.....	8
Şekil 3. Corine 2018 Bursa İli Harmancık İlçesi Alan Kullanımı Verileri	9
Şekil 4. Harmancık İlçesi Nüfus Piramidi (2021)	11
Şekil 5. Harmancık İlçesi Elektrik Kullanımı (2014-2018)	14
Şekil 6. Harmancık İlçesi Sigortalı Çalışan Sayıları Dağılımı (2020)	15
Şekil 7. Harmancık İlçesi Sigortalı Çalışanların Sektörlere Göre Dağılımı (2020).....	16

TABLolar

Tablo 1. Harmancık İlçesinin Son Beş Yılda Cinsiyet Bazındaki Nüfus Sayıları.....	10
Tablo 2. Sosyoekonomik Gelişmişlik (SE-GE) Sıralaması.....	11
Tablo 3. Harmancık İlçesi Eğitim İstatistikleri	12
Tablo 4. Yükseköğretim Bölüm ve Öğrenci Sayısı Verileri (2020-2021)	12
Tablo 5. Harmancık İlçesi 2017-2021 Yılları Arasında Tarım Alanları Dağılımı (Dekar).....	16
Tablo 6. Harmancık İlçesi 2017-2021 Yılları Arasında En Çok Üretilen Tarım Ürünleri	17
Tablo 7. Harmancık İlçesinde Öne Çıkan Ürünlerin Üretim Miktarı ve Türkiye Payları	17
Tablo 8. Harmancık İlçesi Hayvancılık Verileri (2021).....	18
Tablo 9. Harmancık İlçesi Tarımsal Veriler (2019)	18
Tablo 10. Harmancık İlçesi Arıcılık Verileri (2021)	18

KISALTMALAR

BAĞ-KUR: Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu

ÇKS: Çiftçi Kayıt Sistemi

SE-GE: Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması

SGK: Sosyal Güvenlik Kurumu

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

YER-SİS: Türkiye'de Kentsel ve Kırsal Yerleşim Sistemleri Araştırması

GZFT: Güçlü ve Zayıf Yönler, Fırsat ve Tehditler

İLÇENİN KÜNYESİ

İlçe Adı	Harmancık
İl Merkezine Uzaklık	85 km
Yüzölçümü	365 km ²
Bitki Örtüsü	Ormanlık ve maki bitki örtüsü
Nüfus Sayısı (2022)	5979
Çalışma Çağındaki Nüfus Oranı (2021)	%61,25
Gelişmişlik Düzeyi (SE-GE)	4. kademe
İlçede Üretimde Bulunan Sektörler	Madencilik, tarım ve hayvancılık
İlçede Öne Çıkan Sektör	Tarım ve hayvancılık
İlçede Öne Çıkan Tarım Ürünü	Arpa, buğday, nohut, mısır, ayçiçeği, çilek, şekerpancarı ve anason
Organize Sanayi Bölgesi	-
Küçük Sanayi Sitesi	-
İlçede Öne Çıkan Turizm Türü	Termal ve eko turizm
Somut Kültürel Miras	Harmancık eko turizm tesisleri
Somut Olmayan Kültürel Miras	Danışık, tongurdaklı kaşık, evlenme gelenekleri, geleneksel Türk okçuluğu, yağmur duası
ÇKS'ye Kayıtlı Çiftçi Sayısı	269
Doğalgaz Altyapısı	Var
Jeotermal Kaynak	Ilıcaksu mahallesi kaplıcaları
Maden Rezervleri	Krom ve asbest

Not: Raporda kullanılan veriler ve yayınlandığı yıllar baz alınarak hazırlanmıştır.

1. YÖNETİCİ ÖZETİ

TR41 bölgesi; sanayi, orman, su kaynakları, bitki örtüsü ve tarımsal çeşitlilik gibi yönlerden yüksek potansiyele sahip olmakla beraber tarihi ve kültürel değerler açısından da zengin bir kaynağa sahiptir. Tarım ve hayvancılık ürünlerinin işlenmesi, markalaşma, eko-turizm, kırsal yaşama dönüş gibi birçok alanla ilgili çalışmalar ile bölgenin doğal, kültürel ve tarihi zenginliklerine dayalı olarak turizmin gelişmesi çalışmaları aktif bir şekilde sürdürülmektedir.

Harmancık ilçesi Bursa şehir merkezine 85 km. uzaklıkta olup, ilçenin 2021 yılı nüfusu 6016 kişidir. İlçe nüfusu azalma ve yaşlanma eğilimi göstermektedir. Dağ yöresi ilçelerinden biri olan Harmancık'ın ekonomisi; madencilik, tarım ve hayvancılığa dayalıdır. İlçe özellikle krom madeni yönünden zengindir. Son yıllarda Ajansımızın da desteğiyle doğa turizminin geliştirilmesine yönelik ahşap konaklama tesisi, macera parkı, kamp-karavan alanı gibi önemli proje faaliyetleri gerçekleştirilerek ilçeye gelen turist sayısı artmıştır.

Kırsal kalkınma alanında öncelikli ihtiyaçların belirlenmesi, yerel değerlerin korunması, marka değeri taşıyan ürünlerin üretiminin teşvik edilmesi, inovasyonun yaygınlaştırılması, iş birliği ve girişimcilik kültürünün geliştirilmesi, bölgenin kırsal değerlerine odaklanarak markalaşmasının sağlanması, markaların bilinirliğinin artırılması, nitelikli turistlerin ve yatırımcıların bölgeye çekilmesi, sürdürülebilir turizm çerçevesinde ürün ve hizmet çeşitliliğinin artırılması ve kırsal ürünlerin katma değerinin artırılması amacıyla BEBKA tarafından gerçekleştirilen çalışmalar için Bursa ilinin 17 ilçesinde ilçe müdürlükleri, kaymakamlıklar, üretici birlikler, kooperatifler, meslek odaları gibi birçok kurum ve kuruluşla görüşmeler yapılmış ve veri toplama çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu sayede ilçelerin mevcut durumu, ihtiyaçları ve potansiyel yatırım alanları belirlenmiştir.

2. GİRİŞ

Harmancık'ın doğusunda Domaniç ve Tavşanlı, batısında Gökçedağ istasyonu ve Dursunbey ilçesi, kuzeyinde Keles ve Orhaneli, güneyinde Simav ilçeleri bulunmaktadır. Kütahya- Bursa- Balıkesir illerinin kesiştiği noktada yer almaktadır.

İl Merkezine Uzaklık: 85 km

Yüzölçümü: 365 km²

Şekil 1. Harmancık İlçesinin İl İçindeki Konumu

3. TARİH

Harmancık ilçesi, tarihsel bir geçmişe sahip bir yerleşimdir. Osmanlı İmparatorluğu'nun fethine kadar, Doğu Roma/Bizans İmparatorluğu'nun yönetimindeydi. M.S. 1261'den sonra ise Bizans tefurları tarafından yönetiliyordu. Bu tarihi geçmişi kanıtlayan M.Ö. 3000 yıllarına ait gaga ağızlı testi, Kepekdere Mahallesi'nde, yakın zamanda mahalle olan değirmen önü mevkiinde sulama kanalı açılırken bulundu. Bu bulgu, Harmancık'ın en az 5000 yıllık bir geçmişe sahip olduğunu göstermektedir. İlçenin geçmişteki adı ise Çardı olarak bilinmekteydi ve tamamına "Harmancık" adı verilmekteydi.

Harmancık'ın adı, Osman Gazi'nin hizmetine giren Harman-kaya tefuru Köse Mihal ile herhangi bir ilgisi bulunmamaktadır. Birçok yıl boyunca yanlış bir şekilde Harmancık'a "Harman-Kaya" adı verilmiştir. Harman-Kaya, şu an Bilecik il sınırlarında İnhisar ilçesine

bağlı Harman köyüdür ve Köse Mihal'in kabri buradadır. "Köse Kalfa" olarak bilinen mezar, Tavşanlı-Harmancık yolu üzerinde Merkez Yeniköy yakınlarındadır ve aslında "Köse Hasan Dede" adında bir tekke şeyhine aittir. Osmanlı dönemine ait haritalarda burada "Köse Halife Tekkesi" adında bir tekke olduğu görülmektedir. "Köse Hasan Dede" veya "Köse Halife-Kalfa" isim benzerliği, "Köse Mihal" ile karıştırılmasına neden olmuştur.

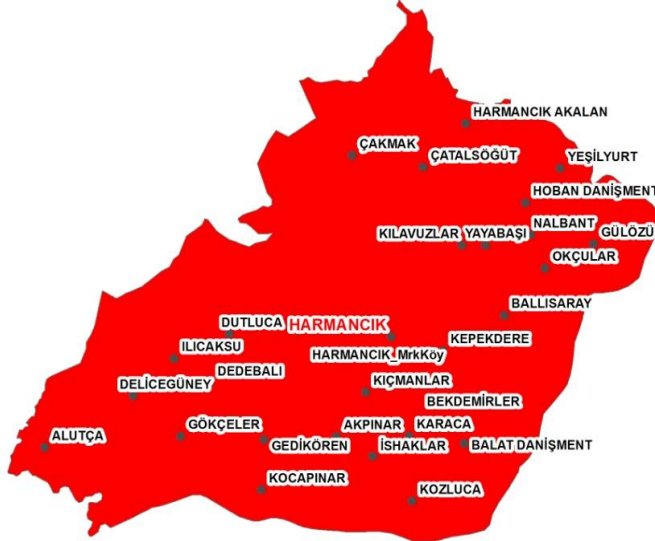
Harmancık, Doğu Roma İmparatorluğu döneminden bu yana Adranos (Orhaneli) kazasına bağlı bir nahiye olarak varlığını sürdürdü. Ancak 1868-1882 yılları arasında bazı dönemlerde Bursa'ya bağlı bir kaza, diğer dönemlerde ise Gökçedağ nahiyesi ile birlikte Adranos kaza sınırları içinde bir nahiye olarak sınıflandırıldı. 1882 yılında, Harmancık ve Gökçedağ tekrar eski statülerine kavuşarak Orhaneli kaza nahiyesi haline geldi. 1987 yılında ise Harmancık ilçe statüsünü kazandı.

4. İDARİ YAPI

6 Eylül 1922 tarihinde, Harmancık Yunan işgalinden kurtulmuştur. Harmancık 19 Haziran 1987 yılında 3392 sayılı kanun ile ilçe olmuştur. 1973 yılında belediye olmuştur.

İlçenin toplam 31 mahallesi bulunmaktadır.

Şekil 2. İlçede Yer Alan Yerleşim Merkezleri

5. DOĞAL YAPI

5.1. İklim

Harmancık'ta karasal iklimi görülür; yazları sıcak, kışları serttir. Kar ve yağmur yağışları yoğundur. Uzun süre kırağı yağışı olduğu için bitkiler olumsuz etkilenmektedir. Yıllık ortalama sıcaklık 13,37 °C'dir.

5.2. Bitki Örtüsü ve Arazi Kullanımı

5.2.1. Bitki Örtüsü

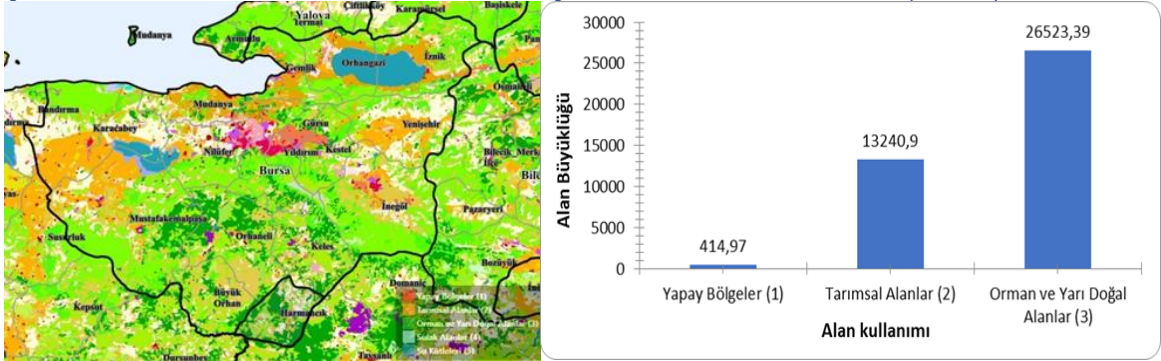
Harmancık, Uludağ'ın güney eteklerinde yer alır ve Asar Dağı ile Küplü Dağı arasındaki bir havzada bulunur. Bu nedenle, dağlık ve engebeli bir araziye sahip olmasına rağmen, ilçenin büyük bir bölümü ormanlık ve maki bitki örtüsü ile kaplıdır. Harmancık'ın batısında Şadırvan Deresi, güneydoğusunda Eskiçi Deresi ve güneyinde Çardı Deresi gibi küçük dereler bulunur. Bu dereler, çevresindeki tarım arazilerini sulamak için kullanılmaktadır ve özellikle Çardı Deresi'nde balık avcılığı yapılır.

İlçede 13.220 hektarlık tarım alanı ve 23.016 hektar orman ve fundalık alanı bulunmaktadır. Bitki örtüsü olarak kayın, kızılçam, ardıç gibi farklı türlerde ağaçlar bu bölgede görülür. İlçenin batısında, Bizans dönemine uzanan tarihi İlicaksu köyü kaplıcaları bulunmaktadır. Bu kaplıcaların su kaynakları, özellikle romatizma gibi ağrılı hastalıklara iyi geldiği bilinir ve yaz aylarında çevre illerden gelen ziyaretçilere konaklama imkânı sunar.

5.2.2. Arazi Kullanımı

İlçenin alan kullanım verileri incelendiğinde büyük bir bölümünün orman ve yarı doğal alanlar ile tarımsal alanlardan oluştuğu görülmektedir.

Şekil 3. Corine 2018 Bursa İli Harmancık İlçesi Alan Kullanımı Verileri (hektar)

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı (2020)

5.3. Enerji ve Yeraltı Kaynakları

5.3.1. Jeotermal Kaynaklar

Tarihi İlicaksu mahallesi kaplıcaları önemli bir kaynak olarak öne çıkmaktadır. Birçok hastalık için rağbet gören bir konaklama ve rehabilitasyon yeridir.

JEOTERMAL ALAN ADI	SICAK SU DOĞAL ÇIKIŞ ADI	Sıcaklık C°	Debi (lt/sn.)	KULLANIM ALANI
Orhaneli	İlicaksu	35,5-45,5	3	Kaplıcada ve kaplıca tesisinin ısıtılmasında

5.3.2. Maden Rezervleri

Ülkemizde krom madeninin bulunduğu ilk yerdir. Özellikle krom madeni açısından zengin bir bölgedir.

KROM (Cr)

- Maden Yatağı: Harmancık- İl genelindeki toplam 281 krom zuhur ve yatağının 157'si Harmancık sahasında yer almaktadır. Harmancık krom yatakları çoğunlukla masif cevherlerden oluşmaktadır.
- Tenör: %10-40 Cr₂O₃
- Rezerv1: 5-6 milyon ton potansiyel rezerv vardır.

ASBEST (Asb)

- Maden Yatağı: Harmancık
- Tenör: %2-5 Asbest, lif boyları 2-15 mm
- Rezerv2: 187.000 ton görünür, 213.000 ton muhtemel

6. SOSYAL YAPI

6.1. Nüfus ve Demografik Yapı

Harmancık'ta 2021 yılı sonu itibariyle 6.016 kişi yaşamaktadır. Nüfusun %51,2'sini kadın nüfus, %48,8'ini erkek nüfus oluşturmaktadır.

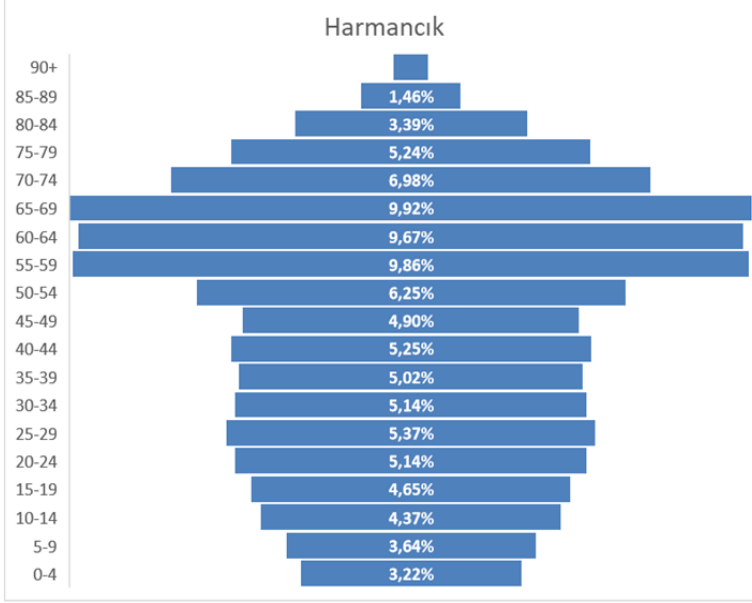
Tablo 1. Harmancık İlçesinin Son Beş Yılda Cinsiyet Bazındaki Nüfus Sayıları (2016-2020)

Yıl Cinsiyet	2017	2018	2019	2020	2021
Erkek	3.143	3.195	3.103	2.986	2.935
Kadın	3.348	3.381	3.281	3.159	3.081
Toplam	6.491	6.576	6.384	6.145	6.016

Kaynak: TÜİK

Harmancık ilçesi nüfus piramidi incelendiğinde, ilçede %9,92 oranı ile 65-69 yaş arası nüfusun ilk sırada, %9,86 oranı ile 55-59 yaş arası nüfusun ikinci sırada ve %9,67 oranı ile 60-64 yaş arası nüfusun üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir. Buna göre ilçede yaşlı nüfusun daha yoğun olduğunu söylemek mümkündür.

Şekil 4. Harmancık İlçesi Nüfus Piramidi (2021)

Kaynak: TÜİK

6.2. Gelişmişlik Düzeyi (SE-GE)

Harmancık ilçesi Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yürütülen Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırmasında sosyo-ekonomik gelişmişlik bakımından Türkiye'deki ilçeler içerisinde 533., Bursa'daki 17 ilçe içinde ise 15. sıradadır. İlçe-0,372 puan ile sosyo-ekonomik gelişmişlik açısından 4. kademede yer almıştır.

Tablo 2. Sosyoekonomik Gelişmişlik (SE-GE) Sıralaması

İlçe Adı	Genel Sıralama	İl içindeki Sıralama	Skor	Kademe
Harmancık	533	15	-0,372	4

Kaynak: Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2022)

6.3. Eğitim

Harmancık ilçesinde 2016-2020 yılları arasında okul öncesi, ilköğretim ve lise seviyelerinde eğitim veren okulların sayılarında değişiklik olmamıştır. Öğrenci ve öğretmen sayılarında da çok büyük değişiklikler olmamakla birlikte eğilim azalma yönündedir.

Tablo 3. Harmancık İlçesi Eğitim İstatistikleri

Okul Türü		KREŞ & G. Bakım Evi		OKUL ÖNCESİ		İLKOKUL		ORTAOKUL		LİSE GENEL		LİSE MESLEK	
Veri Türü	Yıl	Özel	Resmî	Özel	Resmî	Özel	Resmî	Özel	Resmî	Özel	Resmî	Özel	Resmî
Okul Sayısı	2016	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	1
	2020	-	1	-	-	-	2	-	2	-	-	-	1
Öğrenci Sayısı	2016	-	-	-	47	-	236	-	220	-	50	-	91
	2020	-	-	-	48	-	186	-	227	-	99	-	88
Öğretmen Sayısı	2016	-	-	-	-	-	19	-	24	-	-	-	24
	2020	-	-	-	-	-	15	-	20	-	-	-	22
Derslik Sayısı	2016	-	-	-	-	-	1	-	16	-	-	-	13
	2020	-	-	-	-	-	2	-	14	-	-	-	14

Kaynak: Bursa İl Millî Eğitim Müdürlüğü (2020)

- İlköğretimde derslik başına öğrenci sayısı (2021)¹ : 93
- Ortaöğretimde derslik başına öğrenci sayısı (2021)² : 14,8
- İlköğretimde öğretmen başına öğrenci sayısı (2021) : 12,4
- Ortaöğretimde öğretmen başına öğrenci sayısı (2021) : 19,8
- Okuryazarlık Oranı (2021) : %90,8

Derslik başına düşen öğrenci sayısı ilköğretimde 93 ve ortaöğretimde 14,8 olup ilköğretimde çok yüksek, ortaöğretimde ise makul seviyededir. Okur yazarlık oranı %90,8 ile il ortalamasının altındadır.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı koordinasyonunda Türkiye'deki ilçeler arasındaki hizmet ağlarını inceleyen ve analiz eden YER-SİS çalışması (2020) neticesinde ortaöğretim eğitimi için Harmancık'tan en çok seyahat edilen ilçelerin ise Bursa Merkez ve Domaniç (Kütahya) olduğu tespit edilmiştir³.

Tablo 4. Yükseköğretim Bölüm ve Öğrenci Sayısı Verileri (2020-2021)

Üniversite Adı	Bölüm Adı	Öğrenci Sayısı
B.U.Ü. Harmancık MYO	Aşçılık	128
B.U.Ü. Harmancık MYO	Mobilya ve Dekorasyon	19
B.U.Ü. Harmancık MYO	Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	72
B.U.Ü. Harmancık MYO	Pazarlama	3
B.U.Ü. Harmancık MYO	Turizm ve Otel İşletmeciliği	59
B.U.Ü. Harmancık MYO	Turizm ve Seyahat Hizmetleri	92
TOPLAM		373

Kaynak: YÖK (2020-2021)

¹ İlköğretim için ilkokul ve ortaokul değerleri toplanarak hesaplanmıştır

² Ortaöğretim için lise ve meslek lisesi değerleri toplanarak hesaplanmıştır.

³ <https://yersis.gov.tr>

Harmancık ilçesinde Uludağ Üniversitesi'ne bağlı bir adet meslek yüksekokulu bulunmaktadır. Harmancık Meslek Yüksekokulunda 6 adet bölüm ve 373 öğrenci bulunmaktadır.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı koordinasyonunda yürütülmüş YER-SİS çalışması (2020) neticesinde yükseköğretim eğitimi için Harmancık'tan seyahat edenlerin en çok Kütahya Merkez ve Bursa'yı tercih ettiği görülmektedir.⁴

6.4. Sağlık

Hastaneler açısından incelendiğinde, bir devlet hastanesi bulunmaktadır. 2020 yılı verilerine göre 10 yatak kapasitesine sahip olan hastanede 34 sağlık personeli çalışmaktadır.

- Toplam Hastane Sayısı (2020) : 1
- Hastane yatak sayısı (yoğun bakım dahil) (2020) : 10
- Bin kişiye düşen yatak sayısı (2020) : 0,1
- Yoğun bakım yatak sayısı (2020) : 0
- Bin kişiye düşen yoğun bakım yatak sayısı (2020) : 0
- Toplam hekim sayısı (2020) : 34

YER-SİS çalışmasında yer verilen ağ analizine göre sağlık hizmetlerine ulaşabilmek için Harmancık'tan seyahat edenlerin ağırlıklı olarak Bursa Merkez ve İnegöl'ü tercih ettikleri görülmektedir.⁵

7. TURİZM ve KÜLTÜREL YAPI

İlçede Öne Çıkan Turizm Türü: Termal

Destinasyonlar/Kültür ve Turizm Varlıkları: Eko turizm tesisleri

Somut Olmayan Kültürel Miras: Danışık, tongurdaklı kaşık, evlenme gelenekleri, geleneksel Türk okçuluğu, yağmur duası

- İlçe Bazında Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri Sayısı (2019) : Yok
- İlçe Bazında Belediye Belgeli Konaklama Tesisleri Sayısı (2019) : 1
- İlçe Bazında Konaklama Verileri (Doluluk Oranı, 2019) : %38,72
- İlçe Bazında Konaklama Verileri (Ortalama Kalış Süresi, 2019) : 1,11

⁴ <https://yersis.gov.tr>

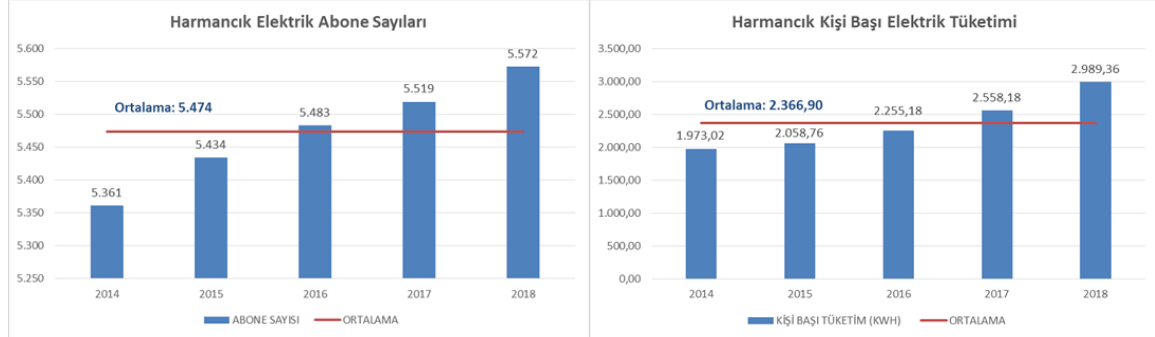
⁵ <https://yersis.gov.tr>

8. ALTYAPI

8.1. Elektrik

Harmancık ilçesine ait 2014-2018 yılları arası elektrik kullanımları aşağıda yer almaktadır:

Şekil 5. Harmancık İlçesi Elektrik Kullanımı (2014-2018)

Kaynak: Uludağ Elektrik Dağıtım A.Ş.

8.2. Doğalgaz

İlçede doğalgaz hattı çalışmaları 2020 yılında başlamış ve yılın sonuna doğru kullanımına başlanmıştır.

9. EKONOMİK YAPI

İlçenin ekonomisi, temel olarak madencilik, tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Başlıca yetiştirilen ürünler arasında arpa, buğday, nohut, mısır, ayçiçeği, çilek, şeker pancarı ve anason yer almaktadır. Madencilik, 1994 yılındaki madencilik krizine kadar bölgenin en önemli gelir kaynağıydı. İlçe, büyük miktarda krom yataklarına sahiptir. Türkiye'de krom, ilk olarak 1848'de Harmancık'taki Dağardı-Koca Maden'de bulundu. Ancak 1950'lerden itibaren faaliyet gösteren özel bir firma olan Hayri Ögelman Madencilik ve devlete ait krom işletmesi Etibank'ın 1994'te kapanmasının ardından Gedikören Mahallesi civarındaki mermer ocaklarının kapanması işsizliği artırdı. Bölge sakinlerinin birçoğu, yakın çevredeki Tunçbilek ve Orhaneli kömür işletmeleri ile termik santrallerde çalışmaktadır. Ayrıca ilçede manyezit ve mermer yatakları da bulunmaktadır.

Harmancık, ulaşım açısından oldukça avantajlı bir konumda bulunmaktadır. Gökçedağ Tren İstasyonu'na 20 km uzaklığındadır ve Bursa'daki tek tren istasyonuna sahiptir. Bu sayede Harmancık, Bursa, Balıkesir ve İzmir illerine ulaşımı kolaylıkla sağlayabilir. İstasyon aynı zamanda Ilıca kaplıcalarına sadece 10 km uzaklıktadır.

Tarım arazisinin sınırlı olması nedeniyle ilçede yaşayan ailelerin çoğu tarımla geçim sağlamamaktadır. Genellikle sebze ve meyve yetiştirmek, aile ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yapılmaktadır, ancak ticari amaçla satışa sunulacak kadar büyük miktarlarda değildir. Buğday, arpa, mısır, ayçiçeği ve baklagiller gibi ürünler tarım alanlarında yetiştirilir.

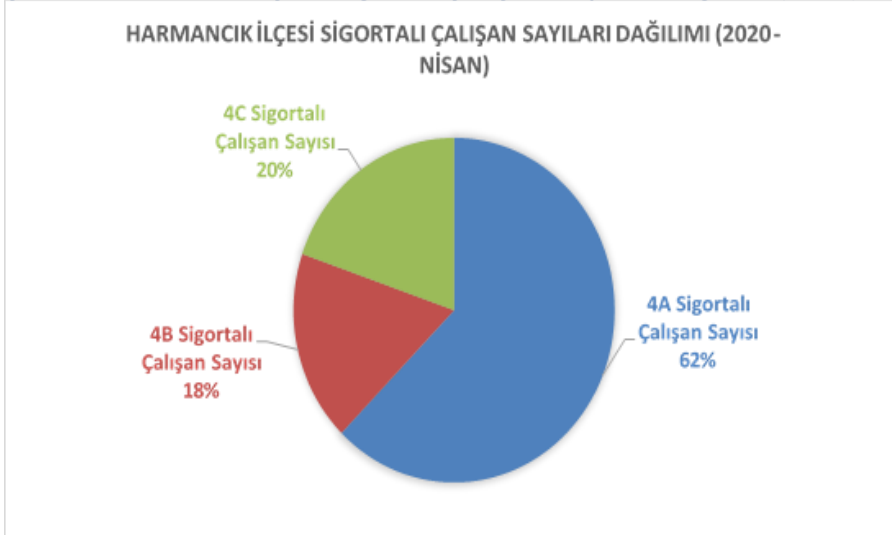
Ticaret alanında büyük bir gelişme olmamıştır. Ancak her yıl ağustos ayında Harmancık'ta büyük bir panayır düzenlenir. 1947 yılından bu yana devam eden bu panayır, 5 gün boyunca büyük bir ilgiyle ziyaretçi akınına uğrar. Panayıra çevre illerden (Kütahya, Balıkesir, Bursa, Simav, Tavşanlı vb.) gelen esnaflar büyük ilgi gösterir, bu da ilçeye canlılık getirir.

İlçenin dinlenme ve mesire yerleri arasında Karacaköy Göleti, Cevce Pınarı, Ilıcaksu Hamamları ve ilçe merkezindeki Akkuş Dede çevresi bulunmaktadır. Ayrıca Gedikören Köyü yakınlarındaki Asar Tepe, çevreye hükmeden televizyon vericilerine ev sahipliği yapmasıyla görülmeye değer bir yerdir.

9.1. İşgücü ve Sektörel Dağılımı

Harmancık ilçesine ait işgücü verileri incelendiğinde %62 oranında 4A sigortalı çalışan sayısının ilçede yoğun olduğu görülmektedir. %20 oranları ile 4C sigortalı çalışanlar ikinci sırada yer alırken, az bir farkla 4B sigortalı çalışanlar %18 oranı ile üçüncü sırada yer almaktadır.

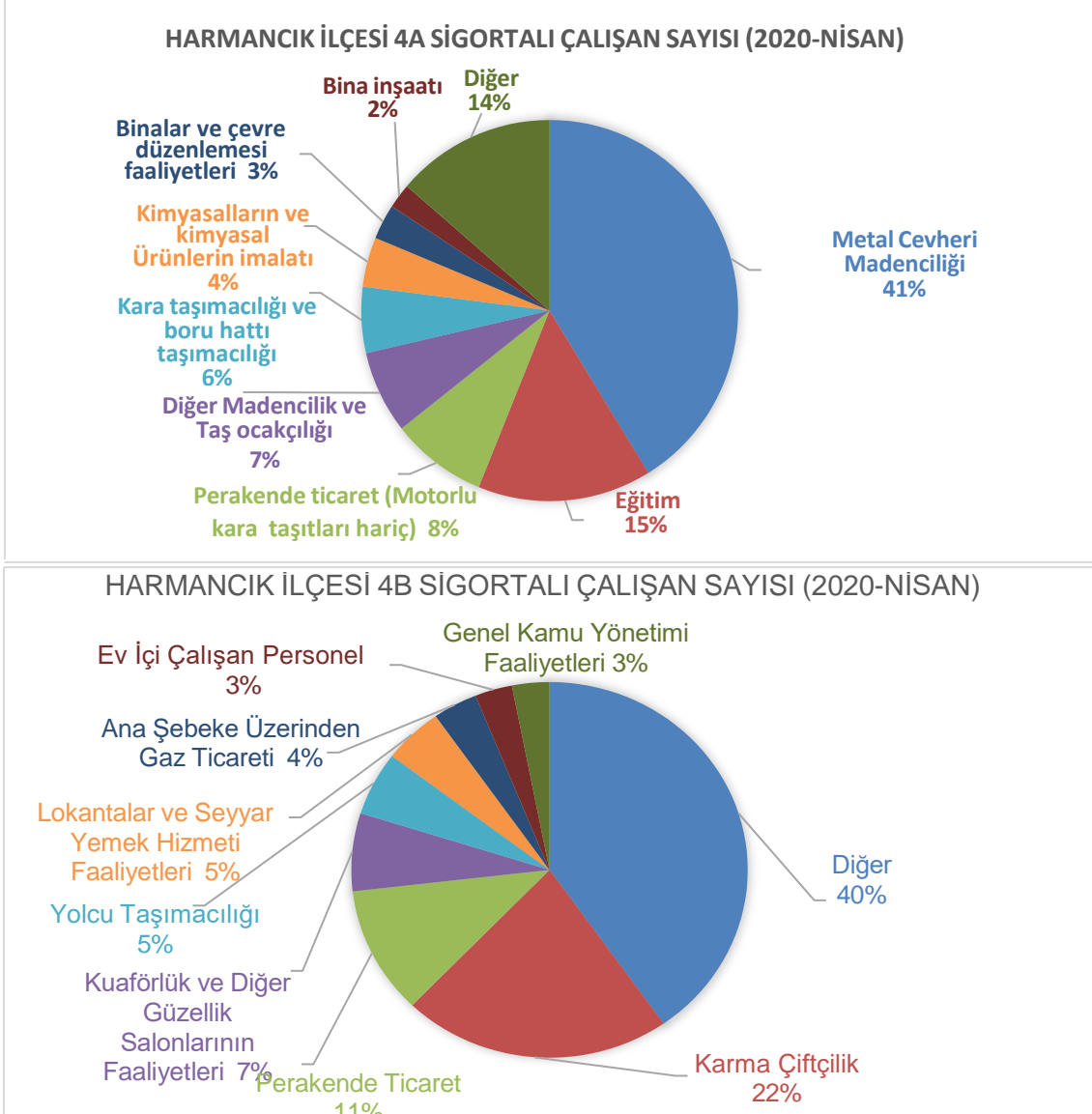
Şekil 6. Harmancık İlçesi Sigortalı Çalışan Sayıları Dağılımı (2020)

Kaynak: SGK Bursa İl Müdürlüğü

4A sigortalı çalışanlar arasında %41 oranı ile metal cevheri madenciliği ve %15 oranı ile eğitim, 4B sigortalı çalışanlar arasında %40 oranı ile diğer ve %22 oranı ile karma çiftçilik öne çıkmaktadır.

Şekil 7. Harmancık İlçesi Sigortalı Çalışanların Sektörlere Göre Dağılımı (2020)

Kaynak: SGK Bursa İl Müdürlüğü

9.2. Tarım ve Hayvancılık

Tarım alanlarının yıllar içerisindeki değişimi incelendiğinde “Meyve, İçecek ve Baharat Bitkileri” ve “Tahıl ve Diğer Bitkisel Ürünler” için kullanılan alanların yıllar itibarıyla azaldığı gözlemlenmiştir. “Nadas” a ve “Sebze” için kullanılan alanların ise yıllar itibarıyla değişkenlik göstermektedir.

Tablo 5. Harmancık İlçesi 2017-2021 Yılları Arasında Tarım Alanları Dağılımı (Dekar)

Ürün Grubu	2017	2018	2019	2020	2021
Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri	9.278	6.346	6.235	6.565	6.577
Nadas	20.000	4.000	4.668	17.967	14.916
Örtüaltı Tarım	4	4	4	4	4
Sebze	885	839	844	983	983
Süs Bitkileri	-	-	-	-	-
Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler	50.863	25.034	25.733	39.378	40.586

Kaynak: TÜİK

İlçede en çok üretilen meyveler kiraz, vişne, ceviz ve armut iken en çok üretilen sebzeler sofralık ve salçalık domates, sofralık hıyar ve taze soğandır. İlçede üretilen tarla bitkilerinde burçak yeşil ot ve aspir tohumu öne çıkmaktadır.

İlçede üretilen tarım ürünleri aşağıdaki tablolarda belirtilmekle birlikte, ülke içindeki üretim payları oldukça düşüktür.

Tablo 6. Harmancık İlçesi 2017-2021 Yılları Arasında En Çok Üretilen Tarım Ürünleri (Ton)

Ürün	2017	2018	2019	2020	2021
MEYVELER					
Kiraz	1.742	1.742	1.700	1.739	1.695
Vişne	326	326	326	336	325
Ceviz	189	175	189	261	248
Armut	209	209	209	210	204
SEBZELER					
Domates Salçalık		152	300	448	447
Hıyar Sofralık	252	231	191	211	208
Domates Sofralık	251	231	208	188	188
Soğan Taze	200	170	171	186	180
TAHILLAR VE DİĞER BİTKİSEL ÜRÜNLER					
Buğday, (Durum Buğdayı Hariç)	5.040	2.363	1.711	5.668	5.702
Yonca Yeşilot	432	471	700	2.372	3.675
Yulaf Yeşilot	240	2.400	2.133	3.089	3.194
Arpa Diğer	2.113	826	662	1.474	1.834

Kaynak: TÜİK

Tablo 7. Harmancık İlçesinde Öne Çıkan Ürünlerin Üretim Miktarı ve Türkiye Payları (2021)

Meyve Adı	Üretim Miktarı (Ton)	Türkiye Üretimindeki Payı
Çörek Otu Tohumu	23	0,36%
Kiraz	1695	0,25%
Vişne	325	0,18%
Soğan Taze	180	0,14%
Burçak Yeşilot	524	3,91%
Aspir Tohumu	23	0,14%
Bakla	6	0,14%

Kaynak: TÜİK

Bitkisel üretimin ve hayvancılığın kısıtlı olduğu ilçede küçükbaş hayvan yetiştiriciliği ön plana çıkmaktadır.

Tablo 8. Harmancık İlçesi Hayvancılık Verileri (2021)

Hayvan Sayıları	Baş (Adet)	Türkiye'deki Payı
Büyükbaş	1.589	0,01%
Küçükbaş	12.535	0,02%
At	5	0,01%
Katır - Eşek	10	0,01%
Yumurta Tavuğu	1.513	0,00%
Hindi	32	0,00%
Kaz	27	0,00%
Ördek	30	0,01%

Kaynak: TÜİK

Toplam 1.150 çiftçinin faaliyet gösterdiği ilçede 2 üretici birliği faaliyet göstermektedir.

Tablo 9. Harmancık İlçesi Tarımsal Veriler (2019)

Tarımsal Veriler	Sayı
Toplam Çiftçi Sayısı	1.150
ÇKS'ye Kayıtlı Çiftçi Sayısı	269
ÇKS'ye Kayıtlı Olmayan Çiftçi Sayısı	881
Üretici Birlikleri Sayısı	2

Kaynak: Bursa İl Tarım ve Orman Müdürlüğü

İlçede yer alan üretici birlikleri “Süt Üreticileri Birliği” ve “Kırmızı Et Üreticileri Birliği”dir.

Tablo 10. Harmancık İlçesi Arıcılık Verileri (2021)

İşletme Sayısı	Eski Tip Kovan Sayısı	Yeni Tip Kovan Sayısı	Toplam Kovan Sayısı	Bal Üretimi (ton)	Türkiye'deki Payı
56	30	848	878	9	0,01%

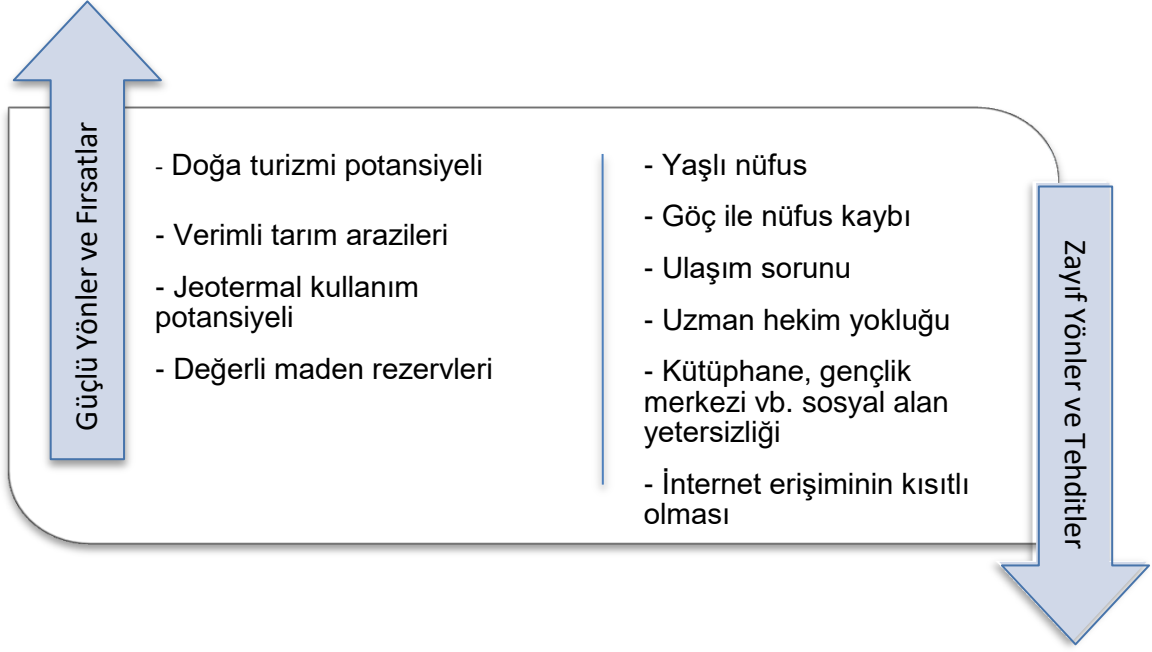
Kaynak: TÜİK

İlçede 56 hanede bal üretimi yapılırken toplam 9 ton bal üretilmektedir.

9.3. Sanayi

Harmancık ilçesinde gelişmiş herhangi bir sanayi bulunmamaktadır.

10. GZFT ANALİZİ

11. SONUÇ

Yapılan araştırmalar ve ilçe ziyaretlerinde gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda ortaya çıkan geliştirilmesi gereken alanlar ve ilçenin dinamiklerine bakıldığında Harmancık, yıllar içinde nüfusu azalma eğiliminde de olsa tarımsal üretim ile doğa turizmi olanakları açısından gelişme potansiyeli taşıyan bir ilçedir. Dağ ilçeleri olarak adlandırılan Keles, Harmancık, Büyükorhan ve Orhaneli ilçelerinin her geçen yıl nüfus kaybetmesi, nüfus içerisindeki 64+ yaş grubunun oranının yüksek olmasına sebep olmuştur.

Harmancık'ın ekonomisi; madencilik, tarım ve hayvancılığa dayalıdır. Özellikle ilçe, krom madeni yönünden çok zengindir.

Tarım ve sanayi iş birliği sağlanarak; tarıma dayalı sanayi tesisleri kurulabilir. İlçede ayva üretimi son yıllarda artış gösterdiğinden ayva lokumu üretimi yapılabilir. İlçedeki kapatılmış maden ocakları turizm açısından değerlendirilebilir. Jeotermal kaynakların kullanımına yönelik tesisler kurulabilir. Geleneksel okçulukla ilgili etkinlikler düzenlenerek ilgi bu ilçeye çekilebilir.

Göçün önlenmesi ve geri göçün sağlanması bakımından ilçede iş gücü yaratacak yatırımların olması önem arz etmektedir. İlçeye göçle birlikte konaklama ve konut ihtiyacının artacağı, sosyal alanların, doğalgaz yatırımının ve tüm mahallelere ulaşım imkanlarının iyileştirilmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

BEBKA

Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı

Bursa Merkez Ofis

İşiktepe OSB Mahallesi Arıtma Caddesi No:22
16215 Nilüfer/Bursa TÜRKİYE

Tel : 0 224 211 13 27

Faks : 0 224 211 13 29

E-Posta : bebka@bebka.org.tr

KEP Adresi: bebka@hs01.kep.tr

 [@tcbebka](https://twitter.com/tcbebka)

 [/bebka](https://www.linkedin.com/company/bebka)

 [/bebka](https://www.youtube.com/channel/UC...)

 [/tcbebka](https://www.instagram.com/tcbebka)

 [/tcbebka](https://www.facebook.com/tcbebka)

bebka.org.tr